

ОЦЕНКА НА АКТУАЛИЗИРАНАТА НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА ДЕМОГРАФСКО РАЗВИТИЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ (2012–2030) ОТ ГЛЕДНА ТОЧКА НА НАМАЛЯВАНЕ НА РАЗЛИЧИЯТА, СВЪРЗАНИ С ЕТНИЧНОСТТА

Илона Томова¹, Любомир Стойчев, Стоянка Черкезова,
Станислава Николова

Институт за изследване на населението и човека при БАН

¹ ilonai2000@yahoo.com

Резюме: *Със средствата на аналитичното консултиране внимателно са дискутирани мерки и политики, които се отнасят до етничността в Актуализираната национална стратегия за демографско развитие на населението (2012–2030 г.) и нейния План за действие и мониторинг за 2015 година. Специално внимание е посветено на въпроси, свързани със здравеопазването и човешкия капитал. Основните проблеми на здравната политика и медицински практики, свързани с раждаемостта, смъртността (детската/майчината), заразните болести и заболяемостта са внимателно разглеждани. Освен това са представени и анализирани недостатъци на образователната система по отношение на ромските деца. Предложени са препоръки, които предоставят конкретни решения на актуални проблеми.*

Ключови думи: демографско развитие, етничност, роми, здравеопазване, образование

Структурата на настоящия текст е съобразена с възложените от МТСП задачи пред научния екип от БАН, а именно да направи оценка на Актуализираната национална стратегия за демографско развитие на населението в България, на съпътстващите я и свързани с нея други стратегически документи и планове за изпълнението им, както и на конкретни политики, програми и мерки, реализирани през периода 2012–2014 г., за да се предложат на управленските структури нови решения, които да оптимизират изпълнението на задачите през следващия период – 2015–2030 г. Затова първо разглеждаме по какъв начин Актуализираната демографска стратегия концептуализира етническите различия и тяхното намаляване. После оценяваме мерките за намаляване на етническите различия, заложи в Плана за действие. Анализираме изпълнението на конкретен проект на МТСП, реализиран в периода 2012–2015 г., в качеството му на специфична дейност, насочена към намаляване на етническите различия. Правим кратка обосновка на предложенията си за оптимизиране на ефективността на Стратегията през втория период (2015–2030 г.) по отношение на намаляване на различията, свързани с етничността.

ОЦЕНКА НА АКТУАЛИЗИРАНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА ДЕМОГРАФСКО РАЗВИТИЕ ОТ ГЛЕДНА ТОЧКА НА НАМАЛЯВАНЕ НА РАЗЛИЧИЯТА, СВЪРЗАНИ С ЕТНИЧНОСТТА

В Актуализираната Стратегия за демографско развитие са формулирани ясни и обосновани цели, приоритети и направления в демографската политика, базирани на хуманистични и демократични принципи и ценности: ценността на човека; наложителността от създаване на благоприятни условия за повишаване равнището на човешкия капитал, разбиран като хората с тяхното образование, квалификация и здравословно състояние; принципите на справедливостта и равенството, обосноваващи необходимостта от намаляване/елиминиране на дискриминацията, намаляване на социалните неравенства, включително на големите неравенства в социалното положение, заетостта, доходите и в достъпа до базисни услуги като качествено образование, достъп до здравеопазване, здравословна жилищна среда, възможности за развитие на представителите на различните етнически общности в страната. Ако тези ценности, принципи, цели и направления бъдат приети не като красиви политически лозунги, а като мотивиращи социалната промяна политически задачи, Демографската стратегия би могла да изиграе ролята на важен политически документ за изграждането на едно по-хомогенно, справедливо и солидарно общество, в което и представителите на уязвимите етнически общности ще допринасят с труда и уменията си за повишаване на качеството на живота на всички.

При анализа на състоянието и тенденциите в демографското развитие на населението на България оправдано не се преекспонират етническите различия. В хода на анализа само се съобщава, че съществуват значими демографски дисбаланси в семейните модели, обусловени от етническите и религиозните различия, без да се дава описание или обяснение за наличието им. Обръща се внимание на значително по-високата детска смъртност при българските турци и особено при ромите, която се обяснява с по-лошите икономически условия на живот, затрудненията в достъпа до медицински грижи и специално при ромите – с по-ниското им образователно ниво (Министерство на труда и социалната политика 2012: 20–21). Лаконично се съобщава, че са налице значителни разлики в образователната структура на трите най-големи етнически групи – българската, турската и ромската, което обуславя етническите различия в демографското им поведение и възпроизводство (Министерство на труда и социалната политика 2012: 49). Констатира се, че заетостта и доходите на населението се различават значително и че сред основните фактори за наблюдаваното различие е и етничността (Министерство на труда и социалната политика 2012: 48); че бедността е особено присъща на ромската общност и специално – на ромските жени (Министерство на труда и социалната политика 2012: 34) и че тя е причина за наблюдаваните различия в образователната структура на етническите групи в страната, както и за поддържането на здравословен живот от членовете им (Министерство на труда и социалната политика 2012: 49).